

Nesestouplá varlátka

Je to kluk? Už v porodnici může neonatolog zjistit, že ten váš novorozenec nemá sestouplá varlátka v šourku. Většinou se stav v blízké budoucnosti upraví sám. Co když ale ne? Rozhodně to nepouštějte z hlavy, takzvaná retence varlete může ohrozit i plodnost vašeho syna.

Každá máma od kluka může dopředu tušit, co ji čeká. Postává u staveb a sleduje buldozery, naučí se značky všech aut a může si být jistá, že několik let projde syn každou kaluží. Kluci a holky mají zkrátka od malička jiné zájmy. A nejen zájmy. Jestli máte doma i holčičku, žasnete nad tím, jak mají ti kluci od narození jiné tělo, žádné faldíky na stehnech a možná jste bezradná, jak je to s tím přetahováním předkožky, protože každý radí něco jiného. Jen kluky může také potkat jiná patálie - tzv. retence varlat. Co to je a proč ji rozhodně nesmíme podcenit.

Vzpomínka na školní biologii

Varlata neboli testes jsou mužské párové pohlavní žlázy. Jejich funkcí je tvorba spermií a produkce mužských pohlavních hormonů. Jejich základ je v břišní dutině, odkud během vývoje sestupují do šourku, kde jsou definitivně uložena. A při tomto procesu může vzniknout problém. Po narození chlapečka se proto kontroluje, zda jsou obě varlátka na svém místě a pokud to tak není, je třeba stav hlídat.

Proč zrovna moje dítě?

Na to není jednoduchá odpověď, protože faktorů, ovlivňujících možnou retenci varlete, je víc. Výrazně vyšší pravděpodobnost této komplikace ale mají nedonošení chlapi.

„Nesestouplé varle je nejčastější vrozenou vývojovou vadou močovopohlavního ústrojí u chlapců,“ vysvětluje dětský chirurg MUDr. Libor Janeček z CHS GALEN - Kliniky ambulantní a jednodenní chirurgie v Ústí nad Orlicí. „Vyskytuje se u cca 1 – 2 % chlapců. Příčin tohoto stavu je jistě mnoho – podezřívají se především hormonální vlivy, mechanické místní faktory, krátké cévy varlete či kýla,“ dodává lékař.

Kde může varlátko být...

Tak jako je více příčin, je i více míst, kde se může varlátko chlapce „schovat“ a navíc tu platí, že co je dnes, může být zítra úplně jinak, což celou situaci ještě komplikuje.

„Varle se může nacházet kdekoliv na ose ledvina (kde se varle nitroděložně zakládá) - šourek, tj. v břiše, tříselném kanále, nad šourkem,“ popisuje MUDr. Janeček. „Specifickou kategorií je pak „cestující“ varle – tedy varle, které živě mění svoji polohu mezi šourkem a tříslem tahem svalu.“ To je vyvoláno mnoha faktory – např. je-li chlapec v chladu, pláče, nebo je nervózní (obecně ve stresu) – například při vyšetření u lékaře. Nesestouplé varle má tedy spoustu možností, kde se nacházet a přidělat nám vrásky na čele.

Kdy to začít řešit

Varlata se kontrolují už po narození Vašeho miminka. První zprávu, že nejsou na svém místě, dostanete tedy poměrně brzy. Od této chvíle je jasné, že se stav bude muset kontrolovat a zatím se nedá přesně říct, bude-li v budoucnu potřeba nějak zakročit nebo se vše upraví samo. Ideální případ je, že si varlátko či obě najdou cestu sama. Pediatr dítě průběžně kontroluje, nemusíte tedy mít obavu, že byste něco zanedbávala. Přesvědčit se ale můžete sama. Že varlátko není na svém místě, je podle MUDr. Janečka i pro laika poměrně jednoduché poznat.

„V šourku „chybí kulička“, tedy varle, což je patrné pohledem a dobře posouditelné pohmatem,“ říká lékař.

Ke slovu přijde chirurg

Jak už jsme uváděli, může mít váš syn (a koneckonců i vaše nervy) štěstí a stav se upraví sám. To se ale většinou stane nejpozději do šesti měsíců věku miminka. Pokud ani tehdy není varlátko v šourku, kde by mělo být, čeká vás pravděpodobně návštěva odborníka – dětského chirurga či urologa. Ten pak určí, jak postupovat dál. Retence varlat se v některých – zcela specifických případech - řeší hormonálně, tedy podáváním hormonů pod dohledem odborníka - dětského endokrinologa. V naprosté většině případů se přistupuje k chirurgickému řešení problému.

Chirurgické řešení nesestouplého varlete se týkalo i dnes šestiletého Tadeáše.

„Snažila jsem se malého na všechno předem připravit, takže byl celkem statečný,“ vzpomíná maminka Romana. *„Před nástupem do nemocnice jsme ale samozřejmě byli oba trochu nervózní.“*

Nemocnice, operace a strach

Při slově „nemocnice“ nebo „operace“ se každé mámě pochopitelně zatají dech. Kdo si to se svým dítětem už zažil nebo zažívá, ví nejlépe, jaký stres to je bez ohledu na náročnost zákroku nebo choroby, se kterou tu pobýváme. Vytržení ze svého prostředí, nervózní dítě i matka, dlouhé hodiny, které neutíkají, všudypřítomný pláč a obavy.

Pro dítě je každý pobyt v nemocnici stresující. Čeká ho stres z nemocničního prostředí, stres z nemocničního personálu, stres z plačících či neklidných jiných hospitalizovaných, dlouhý pobyt mimo své prostředí.

Ani maminka při nejlepší vůli nemůže vše zvládat úplně v klidu. Když má velké štěstí, tak má lůžko u dítěte, v mnoha případech ale jen křeslo či židli, je také vytržena z domácího prostředí, má málo soukromí. Velmi často ji doma čeká další potomek nebo víc dětí, o které se musí nějak postarat zbytek rodiny.

Přestože je operace nesestouplého varlete relativně malý zákrok, nese s sebou pobyt v nemocnici všechny tyto nepříjemnosti.

„Operace se nazývá orchidopexie a netrvá déle než 15 – 20 minut. Jeden řez je nutno vést v tříslé, druhý na příslušné polovině šourku. Varle a jeho závěs pečlivě uvolníme, varle přemístíme do šourku a zde ho fixujeme. Operace se provádí v celkové anestezii,“ vysvětluje MUDr. Janeček princip zákroku.

„Večer ho prohlédli, vyspali jsme se a hned ráno dostal zklidňující sirup,“ vybavuje si Romana. *„Pak ho odvezli a na mě to nějak dopadlo, začala jsem se strašně bát. Když ho přivezli zpátky, ještě spal, v té operační čepičce. Když jsem ho tam tak viděla, rozbrečelo mě to, ale byl hrozně statečný. Když se vzbudil, bál se chvíli pohnout nebo vyčůrat, ale nakonec jsme všechno zvládli.“* vypráví Romana.

Rekonvalescence

Tadeáška pustili další den domů z nemocnice. Protože se bál postavit, měl usnadněnou i pooperační rekonvalescenci, jejíž součástí je pochopitelně několik dní klidu.

„Ležel na gauči, neměli jsme problém s udržení v klidu. Za pár dní se opatrně rozchodil, a pak nás čekala ještě kontrola za dva týdny a nějaké vynechání prolézaček a přehnaného sportování. Celkově si myslím, že byl moc statečný a krásně to celé zvládnul,“ uzavírá Romana.

Ani podle MUDr. Janečka se rodiče nemusí obávat rekonvalescence po operaci.

„Pooperační průběh bývá příznivý a nekomplikovaný. Bolesti rodič tlumí podáváním běžných analgetik (Paralen, Nurofen), a 2 – 3 dny se operační rány udržují v suchu a čistotě. Pokud již chlapec chodí, je snaha na několik dnů omezit fyzickou zátěž. Po týdnu již jen stěží poznáme, že byl chlapec operován,“ doplňuje lékař.

Možnost ambulantního provedení výkonu

O pobytu v nemocnici a vším, co s sebou nese, jsme se zmiňovali výše. V kontrastu s tím stojí možnost ambulantní operace, o které většina maminek třeba ani netuší.

- Matka s dítětem přijde až v den zákroku 15 minut před plánovaným výkonem, dítě musí být nalačno
- Dítě nemusí dostávat uklidňující sirupy či injekce, je rovnou uvedeno do narkózy, odoperováno, pooperačně monitorováno
- když přijde k vědomí, je už znovu v náručí maminky
- do dvou hodin od operace odchází domů

Výhody ambulantního výkonu potvrzuje i MUDr. Janeček, který tyto zákroky úspěšně provádí již od r. 2008.

Neřešený problém – velké riziko pro život

Nesestouplá varlata se sice netýkají nijak dramatického počtu malých chlapců, o to víc je ale tento problém nebezpečím do budoucího života a rodiče by jej rozhodně neměli přehlížet. Stav se totiž po prvním půlroce života už sám neupraví a z vašeho chlapce může vyrůst muž s velkými problémy.

„Ponechat varle v nesprávné pozici je obtížně obhajitelné,“ varuje MUDr. Janeček. *„Retinovanému varleti prokazatelně hrozí porucha tvorby spermií a tedy porucha plodnosti!“*

A to není jediné riziko. Nesestouplá varlata jsou totiž nejrizikovějším faktorem pro vznik rakoviny varlat, která se nejčastěji vyskytuje u chlapců a mužů mezi 15. a 35. rokem života. A její vznik je mnohem pravděpodobnější u nesestouplého varlete než u normálního. A Libor Janeček zmiňuje ještě další hrozbu:

„Je také vyšší riziko torze. To je stav, kdy se varle otočením zaškrtní na svém závěsu a pokud nedojde do 6 hodin k napravení tohoto stavu, tak varle odumře.“

Jak je vidět, mámy malých kluků musí být obezřetné. Retence varlat může mít fatální následky pro naše syny a potažmo i pro naši budoucí úlohu babiček. Kombinace vyhlášené české pediatrické péče a naší pečlivosti a ostražitosti ale naštěstí vše změní v nepřehlédnutelnou a tím pádem poměrně snadno řešitelnou záležitost, na kterou si náš malý princ po týdnu nevzpomene.